

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

УДК 346.9; 347.7

DOI 10.31558/2786-5835.2026.1.1.31

Коваль Ірина Федорівна,

доктор юридичних наук, професор,

декан юридичного факультету

Донецького національного університету імені Василя Стуса,

провідний науковий співробітник відділу

промислової власності і комерціалізації

об'єктів інтелектуальної власності

НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9348-3061>

КОМПЛАЄНС У СФЕРІ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У статті досліджено стан визначення в національному законодавстві і науковій літературі поняття комплаєнсу. Встановлено, що тематика комплаєнсу у сфері інтелектуальної власності досліджується переважно представниками економічних та технічних наук. Для юридичного обігу поняття комплаєнсу, в тому числі щодо інтелектуальної власності, є новим і ще не отримало належного застосування та обґрунтування. В дослідженнях автори вживають різні поняття поряд із комплаєнсом, як-то: «комплаєнс система», «комплаєнс-контроль», «комплаєнс підхід» без чіткого визначення їх змісту і співвідношення.

Проведене дослідження свідчить, що в сучасних умовах комплаєнс, зокрема у сфері комерціалізації інтелектуальної власності, має важливе значення для бізнесу. Комплаєнс у сфері комерціалізації інтелектуальної власності визначено як систему заходів і механізмів ефективного управління та контролю всередині суб'єкта господарювання, що спрямована на попередження і запобігання ризиків порушення керівництвом і співробітниками законодавства, локальних актів, договорів, правил корпоративної етики щодо створення об'єктів інтелектуальної власності і інновацій, набуття, здійснення, передання і захисту прав інтелектуальної власності. До такої системи запропоновано включати такі заходи і механізми: ідентифікація і аудит всіх інтелектуальних розробок, їх патентоздатності, обрання найбільш ефективної форми їх правової охорони (режим нерозголошення комерційної таємниці, патент, свідоцтво), за потреби проведення державної реєстрації відповідних прав, отримання охоронних документів; проведення оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності, постановка їх на облік як нематеріальних активів; перевірка наявності договорів щодо набуття, здійснення, розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, стану їх виконання, продовження; розробка політики попередження і виявлення корупційних проявів в процесі створення об'єктів інтелектуальної власності і їх комерціалізації; розробка стратегії попередження порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності та захисту прав.

Ключові слова: інтелектуальна власність, комплаєнс, комерціалізація, управління ризиками, бізнес, господарська діяльність, суб'єкти господарювання, господарський договір, інноваційне підприємництво.

Постановка проблеми. Ефективна комерціалізація інтелектуальної власності в інноваційному підприємстві не обмежується лише створенням результатів інтелектуальної діяльності й оформленням прав на них. Перетворення ін-

телектуальних рішень та розробок на інновації передбачає вчинення суб'єктами господарювання цілого комплексу взаємопов'язаних кроків фінансового, економічного, юридичного, управлінського, технічного характеру, які супроводжують і забезпечують процеси комерціалізації. Ця сфера діяльності пов'язана з багатьма фінансовими і репутаційними ризиками, що зумовлює необхідність постійного внутрішнього контролю за відповідністю цих процесів вимогам законодавства, етичним нормам, положенням договорів, недопущенням зловживань і порушень прав авторів, інших правовласників, працівників, ліцензіатів, корупційних діянь, шахрайства тощо.

Для вирішення вказаних завдань фахівці пропонують впроваджувати в діяльність юридичних осіб комплаєнс програми, які дають змогу управляти відповідними ризиками і здійснювати контроль за перебігом провадження інновацій, забезпечувати законність діяльності, уникати санкцій з боку контролюючих органів, суду, а також репутаційних втрат.

Про розуміння важливості зазначеної проблематики свідчить, наприклад, проведення 31 березня 2026 р. Національного комплаєнс-форуму, організованого ГО «Українська комплаєнс асоціація», в межах якого учасники обговорювали питання дотримання законодавства та етичних стандартів, управління ризиками, а також створення безпечного інформаційного середовища всередині компаній, в тому числі і в контексті інтелектуальної власності. Начальник відділу розвитку креативних секторів економіки УКРНОІВІ (ІР офісу) Д. Дорошенко слушно зазначив, що «Право інтелектуальної власності – це не тільки можливості для бізнесу, але також і зона ризику для тих, хто тільки починає свою справу» [1].

Аналіз досліджень і публікацій. У наукових колах тематика комплаєнсу у сфері інтелектуальної власності досліджується переважно представниками економічних та технічних наук. Для юридичного обігу поняття комплаєнсу, в тому числі щодо інтелектуальної власності, є новим і ще не отримало належного застосування та обґрунтування. До аналізу цього поняття звертались, зокрема, М. Дубіцький, А. Коршун, М. Можаровський та інші. Причому в дослідженнях автори вживають різні поняття поряд із комплаєнсом, як-то: «комплаєнс система», «комплаєнс-контроль», «комплаєнс підхід» без чіткого визначення їх змісту і співвідношення. Відсутність усталених підходів до поняття комплаєнсу загалом ускладнює його розробку і щодо сфери комерціалізації інтелектуальної власності. Спеціальні дослідження цього поняття є поодинокими.

Метою цієї статті є обґрунтування змістовного наповнення поняття «комплаєнс у сфері комерціалізації інтелектуальної власності».

Виклад основного матеріалу. Процедури комплаєнсу запозичені із зарубіжного досвіду, де вони вже є давно усталеними. У загальному розумінні комплаєнс пов'язують із дотриманням законодавства, етичних норм, стандартів.

Наявність комплаєнсу означає, що юридична особа здійснює свою діяльність законно, чесно, прозоро, відповідально.

Термін «комплаєнс» походить від англійського «compliance», що означає відповідність будь-яким внутрішнім або зовнішнім вимогам чи нормам.

Застосування в Україні поняття комплаєнсу розпочалося з банківського законодавства, в якому було передбачено таке визначення: «дотримання вимог законодавства та внутрішніх процедур (комплаєнс) – необхідність знати, розуміти та дотримуватися всіх вимог законодавства України, нормативів, положень і правил, внутрішніх політик, стандартів та кодексів з питань діяльності банку» (Постанова Правління Національного банку України від 28.03.2007 № 98 «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України») [2]. У наведеному визначенні комплаєнс розуміється фактично як обов'язок дотримуватись встановлених правил, що вочевидь обмежує сутність цієї категорії.

У Законі України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [3] термін «комплаєнс» визначено як «регламентований внутрішніми документами надавача фінансових послуг, а якщо це передбачено спеціальним законом – надавача супровідних послуг, постійний процес, що здійснюється з метою виявлення та запобігання ризикам, які можуть виникати під час здійснення зазначеною особою діяльності, передбаченої законом, внаслідок невідповідності такої діяльності вимогам законодавства та/або іншим вимогам (правилам, стандартам, принципам) щодо здійснення такої діяльності, та являє собою:

а) спостереження та контроль за відповідністю внутрішніх документів, що описують усі внутрішні процеси, пов'язані з діяльністю особи, ..., вимогам законодавства та/або іншим вимогам (правилам, стандартам, принципам), передбаченим документами об'єднання учасників ринку фінансових послуг, членом якого є надавач фінансових послуг, а також, якщо це передбачено спеціальним законом, за відповідністю таких внутрішніх документів бізнес-плану (бізнес-стратегії), ухваленого (ухваленої) наглядовою радою або іншим органом управління такої особи, відповідальним за здійснення нагляду за її діяльністю;

б) контроль за дотриманням та виконанням працівниками особи, ..., внутрішніх документів такої особи, вимог законодавства та інших вимог, передбачених підпунктом “а” цього пункту».

У вище наведених законодавчих визначеннях комплаєнс розглядається як дотримання вимог, постійний процес у формі спостереження та контролю за внутрішніми документами юридичної особи і за їх виконанням працівниками з метою виявлення і запобігання ризикам.

Водночас поняття комплаєнсу застосовується в законодавстві і для опису зовнішніх контрольних функцій. Так, у Податковому кодексі України комплаєнс

розуміється як «система заходів та процедур, що здійснюються контролюючими органами, визначеними підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 цього Кодексу, з метою підвищення рівня добровільного виконання податкових та інших обов'язків платниками податків відповідно до вимог податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, та зменшення ймовірності настання податкового ризику (комплаєнс-ризиків)» [4].

На слухну думку М. Дубіцького, наведене визначення не відображає суті комплаєнсу, а також призводить до диференціації його розуміння. Науковець пропонує вилучити цю дефініцію терміна «комплаєнс» з вказаного кодексу. Він зауважує, що система заходів та процедур, що здійснюються контролюючими органами, з метою підвищення рівня добровільного виконання податкових та інших обов'язків платниками податків відповідно до вимог податкового й іншого законодавства і зменшення ймовірності настання податкового ризику повинна бути частиною системи заходів податкового контролю та/або адміністрування [5, с. 60].

У науковому колі також немає єдності поглядів на сутність комплаєнсу. Так, фахівці вважають, що комплаєнс – це свого роду ідеологія компанії, внутрішній набір її правил, якими повинні керуватися всі трудові ланки компанії, незалежно від займаної посади. Реалізація такої комплаєнс-ідеології передбачає формування умов, за яких представники компанії здійснюють певні дії, керуючись правилами, які передбачає комплаєнс-контроль [6].

У розрізі сфери господарювання А. Коршун розглядає комплаєнс як «діяльність суб'єкта господарювання із попередження правопорушень, вчинених ним або його уповноваженими особами при здійсненні господарської діяльності, та забезпечення відповідності власної господарської діяльності вимогам законодавства України, положенням міжнародно-правових актів екстериторіальної дії, нормативно-правових актів, локальних актів суб'єкта господарювання, стандартів саморегульованих організацій у певній сфері». Причому вчена зазначає, що комплаєнс забезпечується шляхом здійснення контролю комплаєнс-ризиків, які можуть призвести до застосування до такого суб'єкта господарювання юридичних, фінансових санкцій, а також ризиків втрати ділової репутації або настання іншої шкоди, що може бути спричинена їх недотриманням [7, с. 63].

Із наведених законодавчих і наукових формулювань можна виокремити наступні ознаки комплаєнсу: 1) діяльність або процес; 2) забезпечується суб'єктом господарювання власними силами на постійній основі; 3) має на меті виявлення і запобігання ризикам порушення законодавства, локальних актів тощо, заподіяння шкоди, втрати ділової репутації; 4) передбачає формування правил і умов для виявлення та запобігання ризиків, дотримання всередині юридичної особи вимог законодавства, локальних актів, договорів, етичних норм тощо, та здійснення контролю за дотриманням вказаних правил.

Отже, можна стверджувати, що комплаєнс – це певна система заходів і механізмів ефективного управління та контролю всередині суб'єкта господарювання, що спрямована на попередження і запобігання ризиків порушення керівництвом і співробітниками законодавства, локальних актів, договорів, правил корпоративної етики тощо. Ця система передбачає створення всередині компанії середовища, яке унеможливорює вчинення порушень і зловживань.

М. Дубіцький наводить детальний перелік заходів та активних дій суб'єкта щодо комплаєнсу: а) створення відповідального підрозділу або призначення відповідальних працівників, покладаючи на останніх завдання забезпечити таку відповідність діяльності організації вимогам; б) розроблення внутрішніх політик, процедур та процесів для формалізації правил і вимог, яких повинні дотримуватися суб'єкт та працівники; в) контроль (покладає виконання такого контролю на відповідальний підрозділ) виконання суб'єктом та його працівниками тих чи тих вимог; г) підвищення обізнаності працівників щодо потреби в неухильному виконанні таких вимог; г) відстежування внесення змін у законодавство, оновлення інших вимог тощо; д) управління комплаєнс-ризиком; е) розроблення механізмів звітності та реагування на невідповідності; є) формування комплаєнскультури; ж) запобігання вчиненню працівниками порушень внутрішніх і зовнішніх вимог тощо [5, с. 57]. Наведена деталізація комплаєнсу допомагає в розкритті його змісту, проте кожен із зазначених заходів вимагає подальшої конкретизації, адже не вказує на конкретні дії.

М. Ю. Можаровський пропонує виділяти такі види комплаєнсу, поділивши їх на два типи: 1. Види комплаєнсу необхідні для будь-якого суб'єкта господарювання: антикорупційний комплаєнс; податковий комплаєнс; корпоративний комплаєнс; трудовий комплаєнс. 2. Види комплаєнсу залежно від специфіки підприємницької діяльності: комплаєнс у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, що одержані злочинним шляхом; комплаєнс у сфері протидії фінансування тероризму; комплаєнс у сфері фінансової та банківської діяльності; комплаєнс у сфері інтелектуальної власності та інновацій; екологічний комплаєнс; антимонопольний комплаєнс; страховий комплаєнс; комплаєнс у сфері ринку цінних паперів; комплаєнс у сфері лістингу та бірж; інші види залежно від специфіки здійснення підприємницької діяльності [8, с. 142]

Серед запропонованих видів цілком виправдано виокремлено і комплаєнс у сфері інтелектуальної власності.

Дослідники цього поняття щодо сфери інтелектуальної власності зазначають, що він включає в себе дотримання всіх законодавчих вимог, правил та норм, що стосуються охорони та захисту інтелектуальної власності, патентів, авторських прав тощо. До того ж компанії повинні розробляти та впроваджувати власні політики та процедури щодо захисту інновацій та власних розробок,

щоб запобігти їх незаконному використанню або копіюванню. Відповідальність щодо комплаєнсу у сфері інтелектуальної власності лежить на керівництві компанії, яке повинно забезпечити відповідну освіту та навчання працівників, а також встановити механізми контролю та внутрішнього аудиту для виявлення порушень [9].

Як свідчить проведений аналіз, обов'язковою складовою в структурі комплаєнсу в будь-якій сфері є дотримання всіма особами, які пов'язані з суб'єктом господарювання трудовими або корпоративними відносинами (учасниками, керівництвом, працівниками), вимог законодавства. Система законодавства про інтелектуальну власність будується з норм Цивільного кодексу України, спеціальних законів про охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності, законів про особливості здійснення інноваційної діяльності, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та ін. Поряд із законодавством, нормативну основу комплаєнсу становлять і локальні акти. У сфері інтелектуальної власності до них можуть належати, зокрема, Положення про охорону комерційної таємниці, Положення про політику у сфері інтелектуальної власності та інші.

Важливе місце серед заходів комплаєнсу належить виявленню ризиків і їх запобіганню. Водночас треба зауважити, що категорія ризиків у сфері інтелектуальної власності недостатньо розроблена серед фахівців. Зокрема, науковці відзначають такі ризики: порушення прав інтелектуальної власності третіми особами; використання позначень які можуть ввести в оману щодо послуги, товару чи виробника або продавця; визнання недійсними свідоцтв на знаки для товарів і послуг; відсутність патентоздатності винаходу; визначення початку перебігу строку позовної давності у справах про визнання недійсними свідоцтв [9].

Беручи за основу життєвий цикл об'єкта права інтелектуальної власності, доцільно виокремлювати наступні види ризиків у цій сфері, починаючи від створення результату інтелектуальної діяльності до припинення правової охорони: 1) ризик створення результату інтелектуальної діяльності, який за результатами перевірки (експертизи уповноваженим органом) не відповідає умовам правової охорони; 2) ризик на етапі набуття прав на об'єкти промислової власності, що є чинним після державної реєстрації; 3) ризик визнання патенту / свідоцтва недійсним; 4) ризик порушення прав та інтересів в межах договірних відносин; 5) ризик втрати комерційної привабливості інноваційної розробки та ризик від невдалої комерціалізації; 6) ризик позадоговірного порушення прав інтелектуальної власності; 7) ризик дострокового припинення правової охорони прав на об'єкти промислової власності, що є чинним після державної реєстрації [10, с. 255–256].

Управління ризиками у сфері інтелектуальної власності має розпочинатись з ідентифікації і аудиту всіх інтелектуальних розробок, обрання найбільш ефектив-

ної форми їх правової охорони (режим нерозголошення комерційної таємниці, патент, свідоцтво), за потреби державної реєстрації відповідних прав і отримання охоронних документів. Як слушно зазначає Н. Макарова, заступниця начальника департаменту захисту прав інтелектуальної власності Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, «Підхід має бути ґрунтовним: чим ширше коло охоронних документів, тим сильніше позиції бізнесу» [11].

Важливе значення для управління ризиками у досліджуваній сфері має проведення оцінки об'єктів інтелектуальної власності, постановка їх на облік як нематеріальних активів.

Наступний вид комплаєнс заходів пов'язаний з договірною роботою, що передбачає перевірку наявності всіх договорів щодо набуття, здійснення, розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, чинності таких договорів, стану їх виконання, продовження.

Обов'язковою складовою комплаєнсу мають бути також політики попередження і виявлення корупційних проявів у процесі комерціалізації інтелектуальної власності. Дослідники комплаєнсу наводять такі негативні прояви при отриманні, комерціалізації та споживанні позитивних результатів роботи в сфері інтелектуально-інноваційної діяльності:

- корупційні прояви при розподілі замовлень на виконання інтелектуально-інноваційних за рахунок державних, регіональних та місцевих бюджетних коштів, грантів міжнародних організацій, засобів приватних осіб, власних коштів підприємств та організацій; корупційні прояви при формуванні творчих колективів, намагання ввести в їх склад некомпетентних осіб або осіб з низьким рівнем професійних навичок; несправедливий розподіл фінансування окремих етапів інтелектуально-інноваційних розробок;
- порушення справедливості при розподілі та закріпленні за окремими науковими групами матеріальних носіїв, які дозволяють більш ефективно та більш результативно вести наукові дослідження;
- елементи шахрайства при формуванні списку авторів публікацій у відкритому друці найбільш визначних наукових досягнень, які було отримано в процесі виконання НДДКР, введення до авторського колективу непричетних осіб в силу їх адміністративного положення та фінансових можливостей (фінансово-адміністративний ресурс);
- порушення наукової етики при патентуванні найбільш значущих наукових досягнень, отриманих при виконанні наукових розробок, використання фінансово-адміністративного ресурсу при формуванні авторського колективу;
- порушення справедливості при розподілі винагороди за отримані результати інтелектуально-інноваційної діяльності;
- корупційні прояви при проведенні процесів комерціалізації результатів інтелектуально-інноваційної діяльності підприємства;

– свідоме порушення або нечесна політика відносно правил споживання технологічного продукту [6].

Не менш важлива складова комплаєнс заходів має бути пов'язана з розробкою стратегії попередження порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності та захисту прав. Кожен суб'єкт господарювання зацікавлений у розробці і впровадженні заходів, які унеможливають порушення прав контрагентами, третіми особами, а у випадку вчинення порушень, – дають змогу ефективно захистити права (шляхом своєчасного звернення до порушника з претензією, звернення до суду, антимонопольних органів тощо).

Висновки. Отже, проведене дослідження свідчить, що в сучасних умовах комплаєнс, у тому числі у сфері комерціалізації інтелектуальної власності, має важливе значення для бізнесу.

Комплаєнс у сфері комерціалізації інтелектуальної власності – це система заходів і механізмів ефективного управління та контролю всередині суб'єкта господарювання, що спрямована на попередження і запобігання ризиків порушення керівництвом і співробітниками законодавства, локальних актів, договорів, правил корпоративної етики щодо створення об'єктів інтелектуальної власності і інновацій, набуття, здійснення, передання і захисту прав інтелектуальної власності.

До такої системи належать, зокрема, такі заходи і механізми:

- ідентифікація і аудит всіх інтелектуальних розробок, їх патентоздатності, обрання найбільш ефективної форми їх правової охорони (режим нерозголошення комерційної таємниці, патент, свідоцтво), за потреби проведення державної реєстрації відповідних прав, отримання охоронних документів;
- проведення оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності, постановка їх на облік як нематеріальних активів;
- перевірка наявності договорів щодо набуття, здійснення, розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, стану їх виконання, продовження;
- розробка політики попередження і виявлення корупційних проявів в процесі створення об'єктів інтелектуальної власності і їх комерціалізації;
- розробка стратегії попередження порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності та захисту прав.

Запровадження комплаєнсу дасть змогу підвищити рівень охорони інтелектуальної власності національних суб'єктів господарювання, сприятиме залученню інвестицій в українську економіку і захист інтересів всіх учасників відносин у сфері комерціалізації інтелектуальних продуктів.

Список використаних джерел

1. ІІІ, ІР і бізнес: УКРНОІВІ доєднався до Національного комплаєнс-форуму 2026. URL: <https://nipo.gov.ua/ukrnoivi-komplaiens-forum-2026/>
2. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 28.03.2007 № 98.
3. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14 грудня 2021 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 3–4. Ст. 10.
4. Податковий кодекс України: Закону України від 02 грудня 2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.
5. Дубіцький М. Поняття «комплаєнс»: загальна характеристика підходів до визначення. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2025. № 16. С. 54–62. URL: <https://nrplaw.ukma.edu.ua/article/view/347722/336410>
6. Ткачов М. М., Кобелева Т. О., Перерва П. Г. Дослідження комплаєнс-порушень в сфері інтелектуально-інноваційної діяльності. Управління проєктами. *Перспективи розвитку проєктного та нейромеджменту, інформаційних технологій управління, технологій створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності, трансферу технологій*: зб. наук. пр. за матеріалами 5-ї Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (23–24 березня 2023 р.) / редкол.: Ю. С. Проїдак та ін.; Укр. держ. ун-т науки і технологій та ін. Дніпро: Юрсервіс, 2023. С. 299–304. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/ab6460b4-01dd-4f48-b2f9-7a07af0d7cd4/content>
7. Коршун А. Щодо визначення поняття «комплаєнс» і його характерних ознак у сфері господарювання. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2022. № 5(124). С. 55–60. URL: <https://legal.bulletin.knu.ua/uk/article/view/534>
8. Мажаровський М. Ю. Теоретико-правовий аналіз визначення поняття «комплаєнс» та його видів. *Право.ua*. 2021. № 2. С. 139–148. URL: https://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/09/139-_Mozharovskyj.pdf
9. Опенько Д. А., Петренко В. О., Черкашин М. О. Комплаєнс-ризик у сфері інтелектуальної власності. *Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності*: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності (м. Київ, 26 квітня 2024 р.). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. URL: <https://crust.ust.edu.ua/server/api/core/bitstreams/942c938d-7081-480c-a553-c73e30716c02/content>
10. Коваль І. Ф. Проблеми страхування ризиків у сфері інтелектуальної власності. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2024. № 1. С. 251–257. URL: <https://jpchdnu.donnu.edu.ua/>
11. Алгоритми належного захисту інтелектуальної власності як бізнес-активу – виступ представниці УКРНОІВІ на X Міжнародному форумі із захисту бізнесу. *IP OFFICE*. URL: <https://nipo.gov.ua/zakhyst-iv-biznes-aktyv/>

Iryna Koval. Compliance in the field of commercialization of intellectual property

The article examines the state of definition of the concept of compliance in national legislation and scientific literature. It has been established that the topic of compliance in the field of intellectual property is studied mainly by representatives of economic and technical sciences. For the legal turnover, the concept of compliance, including regarding intellectual property, is new and has not yet received proper application and justification. In the studies, the authors use different concepts along with compliance, such as: “compliance system”, “compliance control”, “compliance approach” without clearly defining their content and relationship.

The conducted research shows that compliance, including in the field of commercialization of intellectual property, is important for business in modern conditions. Compliance in the field of commercialization of intellectual property is defined as a system of measures and mechanisms of effective management and control within the enterprise, aimed at prevention and prevention of risks

of violations by management and employees of legislation, local acts, contracts, rules of corporate ethics regarding the creation, acquisition, implementation, and transfer of intellectual property objects and innovations.

It is proposed to include the following measures and mechanisms in such a system: identification and audit of all intellectual developments, their patentability, selection of the most effective form of their legal protection (regime of non-disclosure of commercial secrets, patent, certificate), if necessary, state registration of relevant rights, obtaining of protection documents; carrying out an assessment of rights to objects of intellectual property, registering them as intangible assets; verification of the existence of agreements on the acquisition, implementation, disposal of property rights of intellectual property, the status of their implementation, extension; development of a policy of prevention and detection of corruption manifested in the process of creating objects of intellectual property and their commercialization; development of a strategy for preventing violations of intellectual property rights and protecting rights.

Keywords: intellectual property, compliance, commercialization, risk management, business, economic activity, economic entities, economic contract, innovative entrepreneurship.

*Дата першого надходження статті до видання: 23.02.2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.03.2026 р.*

УДК 347.77:347.9
DOI 10.31558/2786-5835.2026.1.1.32

Оверковський Костянтин Володимирович,
*адвокат, доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Донецького національного університету імені Василя Стуса
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6226-3699>*

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Стаття присвячена дослідженню актуальних проблем захисту прав інтелектуальної власності в цивільному процесі України. Метою статті є аналіз та визначення процесуальних особливостей захисту прав інтелектуальної власності в цивільному процесі. Увага приділена аналізу доказового забезпечення у справах даної категорії, зокрема застосуванню загальних та спеціальних процесуальних інструментів, передбачених ЦПК України. Розкрито значення інституту витребування доказів, огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпечення позову та спеціального механізму, передбаченого ст. 84-1 ЦПК України, який дає змогу отримувати інформацію про походження та мережу розповсюдження контрафактної продукції. Доведено, що зазначена норма є ключовим процесуальним інструментом у справах про контрафакцію, оскільки забезпечує можливість встановлення повного ланцюга виробництва та збуту незаконної продукції. Проаналізовано проблематику розмежування юрисдикції у справах щодо інтелектуальної власності, визначено критерії віднесення таких справ до цивільного судочинства. Окремо досліджено співвідношення процесуальних і матеріально-правових способів захисту, передбачених Цивільним кодексом України, зокрема вилучення та знищення контрафактної продукції, а також застосування разової грошової виплати.

Ключові слова: інтелектуальна власність, контрафакція, підприємництво, інновації, торговельна марка, цивільний процес, доказування, судовий захист.